

Per 211/1905

10002706,5

DOBIS 3

REVIZIJSKI LISTIŠČNIK

V Gorici, 1. aprila 1905. Pečaj J.

GORSKI GOSPODAR

List za povspeshevanje kmetijstva
v slovenskem Primorju. ←←

Ureduje in izdaja **Anton Štrekelj**,
državni potovalni učitelj kmetijstva v Gorici.

List izhaja v začetku in v polovici vsakega
meseca ter stane 2 K na leto. Naročnino
pošiljati je na upravo „Primorskega Gospo-
darja“ v Gorici (Pri rudeči lišči št. 7). MM

Pripravimo se proti pomladanski slani!

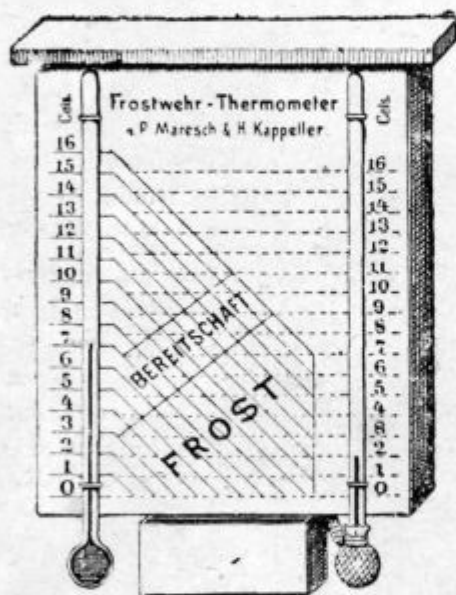
Letos je palo po naših gorah toliko snega, kakor že leta in leta ne. Hribovci pravijo, da bo treba še dolgo čakati, predno se snežena odeja otaja. Radi letošnje izvanredno mrzle zime se je tudi zemlja močno razhladila. Pomladanska slana nas ne bo toraj prav nič iznenadila, če se pokaže ta dan ali drugi. Pripraviti se moramo toraj za boj proti nji.

Slana pade samo v mirnih, jasnih, mrzlih nočeh. Kedar zapade po naših gorah sneg in se nebo razjasni, pa jo skoraj gotovo imamo. V vetrovnem vremenu navadno ni pomladanske slane, ker se zmešata gorenji gorki in spodnji mrzli zrak. Če je nebo oblačno, pridržijo oblaki toploto pri zemlji, zato tudi ne bo slane. Čim bolj je rastlina pognala, tem lažje ji slana škodi in tem večja je tudi škoda. V vinogradu nam radi tega pozna slana ne pobere samo pridelek dotičnega leta, marveč dostikrat tudi prihodnjega. Sadna letina odvisi večinoma od pomladanskega vremena. Če zasači slana sadno drevje v cvetu, je šel pridelek. Zato se moramo na ta v našem sadjarstvu jako važen faktor ozirati tudi tedaj, ko odbiramo posamezne sadne vrste in sadna

plemena. V lege, ki so podvržene slani, sadili bodemo samo pozno cvetoče drevje.

Pomladanska slana je najbolj nevarna v nižavah, osobito v dolinah. To prihaja od tod, ker je mrzel zrak bolj težek od gorkega, zato se vali podobno vodi navzdol. Po visokih gričih je pomladanska slana nekaj nenavadnega. Zaprte doline, iz katerih ne more zrak tako lahko uiti so bolj podvržene slani nego odprte. Blizu močvirja in obširnih travnikov, ki se po noči bolj razhlade, nastopa slana bolj pogostoma nego v suhih legah. Jutranje lege, kjer se zamrlo mladje bolj hitro otaja, trpe navadno bolj od slane nego zapadne.

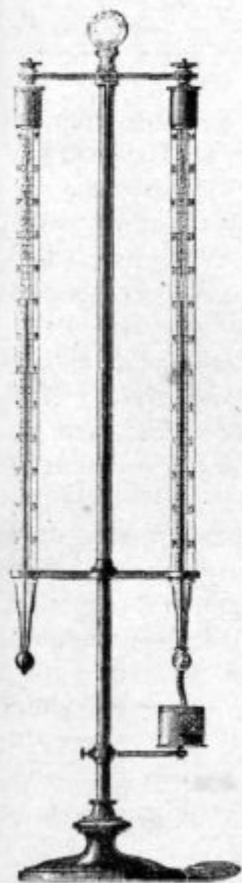
Pod. 14. Toplomer za določevanje slane.

Kot najboljše sredstvo proti pomladanski slani spoznalo se je do sedaj kajenje. S tem, da napravimo nad poljem, vinogradom, sadovnjakom, ki ga hočemo obvarovati slane mnogo dima, ubranimo, da se zemlja preveč razhladi. Dim deluje toraj kakor nekako pogriinjalo. On deluje pa tudi drugače! Skušnje so namreč pokazale, da se nekoliko premrzle rastline, lahko še rešijo, če se polagoma razgrejejo in otopé. Če brani toraj dim prvim solčnim žarkom do rastline, se bo ta bolj počasi razgrela in škoda bo manjša.

Poleg dima brani tudi vodena para, ki se napravlja, ko žgemo mokre tvarine, da se zemlja razhlaja.

Kajenje proti pomladanski slani ni nova iznajdba. V gorskih dolinah, kjer se prikazuje slana posebno pogostoma, poznali so kajenje že pred stoletji. Seveda ne pomaga kajenje vselej. Uspeli je bolj odvisen od tega, kako se kadi in kakšen mráz je. Če je pala toplota na 4, 5 stopinj mráza gotovo ne ubranimo mladja pogube, in naj še tako močno kadimo, pač pa rešimo s kajenjem

lahko še marsikaj, če je mraz nekoliko manjši. Kjer kadi en sam posestnik, tudi ne opravi mnogo. Kaditi mora cela soseščina tako, da se dolina popolnoma napolni z dimom. Zato bi bilo najboljšo, če bi vzeli občinski zastopi stvar v roke in vpeljali splošno dolžnost za kajenje proti pomladanski slani. Čim bi pretila slana, dalo naj bi se s zvonom, kakor takrat, ko nastane požar, znamenje in vsakdo naj hiti na mesto, ki se mu že prej določi.

Pod. 15. Psychrometer.

Za napravo dima rabimo lahko različne odpadke, ki jih dobimo v vinogradu ali blizu njega. Osobito je dobro listje, rožje, plevel, gnoj, mah, vejevje itd. Kedar nemitimo to tvarino paziti moramo, da ne gori v plamenu. Dovolj je, če tli, kajti tedaj se napravlja mnogo več dima. Če so te tvarine presuhe, jih je nekoliko z vodo politi, da se napravi poleg dima tudi kolikor mogoče mnogo vodene pare. Nikdo naj ne misli, da bo pregнал mraz z velikim ognjem!

Žgati je po mogočnosti na mnogih krajih, vendar ne preblizu rastlin, da se te ne preparirajo. Na enem hektarju zemljišča žgati je vsaj 4 ognje, če jih je več, tem boljše. V nevarnih nočeh ni časa iskati tvarine za kurjavo, zato jo je pripraviti že prej! Pripravljene kupe zapali ti lahko sosed, če imaš ti kje drugod opravilo. Majhni kupi goriva se prehitro požgejo in dajo malo dima, zato napravljalj velike, ker zahtevajo tudi manj postrežbe. Gorivo je zapaliti, čim je pala toplota na 1 stopinjo nad ničlo in se slutiti, da postaja vedno bolj mraz. V ta namen je dober toplomer neobhodno potreben. Toploto je meriti seveda tam, kjer preti nevarnost, toda oddaljeno od splotja in drevja. To delo opravlja lahko eden bolj razumnih posestnikov, kateri dá potem vsem znamenje, da je čas prižgati. Če se med kadenjem pokažejo oblaki ali nastane veter ter se ni

več bati slane, pomoriti je ogenj ter ostanek goriva spraviti za drugo nevarnost.

Mnogih skrbi se iznebimo, če znamo že zvečer predno se vlečemo k počitku. kako mrzla bo noč. To nam povedo precej zanesljivo pripravi, kateri se vidita v podobi 14. in 15. Prva priprava, katera se imenuje toplomer za določevanje slane. pove naravnost ali preti po noči nevarnost ali ne. Ta priprava obstoji iz dveh toplomerjev, ki sta pritrjena na posebno tabelo. Okoli kroglice enega toplomerja ovita je cunjica ter privezana na nekak stenj (bombaž), ki sega z drugim koncem v posodico napolnjeno z vodo. S pomočjo tega stenja moči se cunjica neprenehoma. Ker napravlja voda, ko izpuhteva, hlad, zato pade živo srebro na toplomerju ovitem s cunjo vedno bolj nizko nego na golem toplomerju. Samo tedaj, če voda ne izpuhteva več, kažeta oba toplomerja enako gorkoto. To pomenja, da je zrak popolnoma napolnjen z vodeno paro. Čim bolj nizko kažeta oba toplomerja in čim večja razlika je med njima, tem bolj gotovo pade slana. Pripravo obesiti je na kako palico na prostem, 50 *cm* od tal, in proti severu. Ovito cunjico zmočiti je potem in za kakih 10 minut se že lahko pogleda kako priprava kaže. Najboljša voda za namakanje je deževnica, ki nima vapna. Če nimamo deževnice, skuhati je prej vodo. Predno se rabi, mora se seveda ohladiti. Kedar čitamo na pripravi, gledamo kje se poševna in vodoravna črta, ob katerih se nahaja živo srebro, križata. Če se križata tam, kjer je pisano „Frost“ (slana), bode gotovo slana, če se pa križata tam, kjer je pisano „Bereitschaft“, moramo biti pripravljeni na slano, vendar gotovo ni, da pade. Najboljše je gledati na pripravo ob solčnem zahodu. Pripravo prodaja H. Kappeller na Dnnaju, V.1 Franzensg. št. 13. po 10 kron, oziroma bolj majhno za 8 kron.

Priprava naslikana v 15. podobi imenuje se psychrometer (vlagomer) ter je skoraj ista kakor prejšnja, samo da nema tabele med obema toplomerjema. Tabela dá gornja tvrdka h pripravi posebej. Psychrometer je nekoliko bolj natančen od gornjega toplomerja in stane pri isti tvrdki 20 K.

H koncu svetujemo, naj ne stavijo naši posestniki preveč upauja v kajenje proti slani, kajti boj proti vremenskim elementom ni lahka

stvar. Bolj priporočamo, da zasajajo v legah, ki so podvržene slani, take rastline, ki bolj pozno poganjajo in cvetejo.

Št.

Kakšno naj bi bilo prihodnje sadjarstvo na Vipavskem?

Piše R. Doléne.

(Dalje in konec.)

Gledé breskve navedem naj še to. Pri nas, bodisi na goriškem ali kranjskem Vipavskem, zasaja se breskev najrajši v prav suhe vinogradske lege. To pa nikakor ne vstreza breskvini naravi kajti v prvotni domovini, v Perziji, raste breskev v divjem stanu ob vodah, ob bregovih rek in potokov, kakor pri nas jelša, topola ali vrba. To vedó predobro prvi mojstri v pridelovanju najzlahtnejših breskev — francozi. Oni zasajajo svoje breskvine špalirje vsled tega v vlažne nižave in tako si jih obvarujejo dolgo let smolike. Francozi zakopljejo celo ob deblih svojih breskvinih špalirjev v suhih legah posebne sladkornim štokom podobne, na mnogih mestih preluknjane lončene posode v zemljo, katere potem z mahom napolnijo. Kakor hitro nastane suša, pa prilivajo mahu vode, da se pomalem h koreninam odceja ter jih tako namaka. Na ta način obdrže svoje, v podobi špalirjev gojeno breskvino drevje tudi do 30 let pri dobri rašči in čvrsti rodovitnosti. S tem, kar sem tukaj navêdel, hočem le toliko reči, da napačno sodijo tisti, kateri menijo, da ugaja breskvi suha léga in jo dosledno temu mnenju zasajajo v suhe, hribovite lége. Da vstraja ob Vipavi, toraj v nižavi rastoče breskvino drevje vedno mnogo dlje časa, kakor pa v suhi hriboviti vinogradski légi, o tem se je prepričal gotovo že sleherni naših starejših vipavskih sadjejojev*).

*) Ker napada breskve v vlažni, ob enem mrzli zemlji spomladi bolezni na listju *Ascomyces deformans* se ne more uredništvo s tem popolnoma vjemati. V Perziji je podnebje vroče, tam se ni toraj bati te bolezni.

Katera sadna plemena še naj bi se v prihodnjih naših vipavskih sadovnjakih gojila? V prvi vrsti hruške, v drugi, skoraj bi rekel poslednji, pa jabolka. Marelic in črešenj, prideluje se že dandanes v veliki meri in pridelovale se bodo tudi v prihodnjosti, kakor do zdaj, ne da bi bilo potrebno jih pritegniti v prave sadovnjake (? Ured.). Hruške imajo na vsak način velikansko prihodnost v našem bodočem vipavskem sadjarstvu in sicer radi tega ker zahteva hruška že po naravi bolj gorko podnebje, jabolko pa bolj hladno. Res je, da čim bolj južno potujemo, tem manj jablan vidimo a tem več hrušk, nasprotno izginjajo hruške vedno bolj proti severu. Posebno velja to glede žlahtnih namiznih hrušk, kajti moštenice segajo tudi daleč v severne kraje. Štajersko, Češko, Dolnje in Gornje Avstrijsko so za sadjarstvo odlične avstrijske dežele, hrušk pridelujejo pa tam v primeri z jabolkami le malo. Tudi na južnim Tirolskim gojijo bolj jablan, osobito po celem svetu sloveči rožmarinček. V severnem podnebjju pozebejo namreč hruške kaj rade v hudih zimah in zato jih opravičeno zanemarjajo, dasiravno so žlahtne hruške, posebno take, ki se prištevajo h komadnemu sadju neprimeroma dražje od jabolk. Radi tega imamo pri nas za pridelovanje hrušk nekaj privilegij, kajti kdo je še slišal kedaj, da bi pri nas hruške po zimi pozeble ali bi jim popje počrnevalo, da na spomlad ne poženejo? Gotovo nihče. Zato se je treba v našem prihodnjem sadjarstvu pridelovanja žlahtnih hrušk čvrsto poprijeti. Množiti bo treba prav zgodnje vrste kot primicije in prav pozne kot komadno sadje. Poletne in jesenske vrste so že manjše vrednosti, kajti te pridelujejo se tudi drugod v precejšni množini. Zgodnje vrste bi bile: miramarka, naša rumena in rudeča ječmenka, (Margaretenbirne) formentinka, brutabona itd.*) Pozne, takozvane zimske žlahtne vrste nahaajo se pri nas še bolj v pičli meri in trebalo bi prav žlahtne vrste večinoma šele vpeljati, kakor na primer: cesarja avstrijskega hruška, Lebrunova maslenka, vojvodinja Eisa, Margarita Marillat, minister Dr. Lucius, lepa Abresova, Clapps-ov ljubček, Gelertova maslenka itd.*) To bi bile hruške, kakoršne bi se prodajale gotovo po 20 in še več vinarjev ena.

*) Uredništvo se gledé goriškega Vipavskega ne strinja s tem sortimentom.

Z jabolkami pa ni pri nas Bog vé kake bodočnosti iskati. (Rane jabolke vspevajo na gor. Vipavskem v močni zemlji dobro. Ur.) Za jabolka je pri nas že prevroče podnebje, in piškavost je pri njih v naših krajih že kar grda nadloga. Z jabolkami tudi nikakor ne moremo tekrovati z drugimi, vsled sadjarstva slovečimi deželami, kakor so Štajersko, Češko itd. Edino ena vrsta bila bi pa vendarle vsaj za poskušnjo priporočljiva, namreč takozvani poletni dišavni kalvil. Ta vrsta je jako zgodnja in posebno Nemci jo za napravo jabolčnega štruklja ali jabolčne povitice radi iščejo.

Zdaj nastane važno vprašanje, kaj in kako vkreniti, da dospemo čim prej mogoče v vipavski dolini do takega sadjarstva, o kakoršnem je v tem članku govor. Čakati, da bi se stvar takorekoč sama ob sebi razvila, da bi vsak gospodar zase storil, kar in kakor bi se njemu pravo zdelo, to se ne sme. Prekoristna stvar bi se po tej poti prepočasi razvijala in mi bi dospeli prepozno do zaželjenega namena. Med tem časom izgubili bi že kar ogromnega narodno-gospodarskega kapitala. Tukaj treba pač vzajemnega sodelovanja vseh tistih gospodarjev, kateri se dadó za stvar uneti. H temu primore pred vsem živa, prepričevalna beseda. Od župnije do župnije naj bi šli toraj naši kmetijski potovalni učitelji vnemati gospodarje za prekoristno stvar, (že delajo! Ur.), naši deželni in državni poslanci naj bi se pa trudili, da dosežejo za pozdigo našega sadjarstva od dežele in vlade čim več sredstev. Na pravih mestih napravile naj bi se trtnice in drevesnice, bodisi državne ali deželne, in iz njih naj bi se oddajalo trte in drevesca kolikor mogoče po nizki ceni. Kakor hitro se to deseže, potem preostaja pa še ena jako velika, rekel bi skoraj največja potreba — da se združijo vsi sadjerejci v veliko sadjarsko zadrugo, ki naj bi vzela vso kupčijo s sadjem in zelenjavo v roke ter skrbela za direktno prodajo sadja v tiste kraje, kjer bi to najbolj kazalo. Posredovalni kupčiji naj bi se pa delale potem čim večje ovire, kajti od nje ima v prvi vrsti posredovalec dobiček in v drugi šele pridelovalec. Skratka rečeno, stvar zahteva popolne vsestranske organizacije in ta je mogoča le potom zadružništva. Sam Bog daj, da bi se naši gospodarji za stvar vneli, in da bi mogli za malo let reči: nova železnica dvignila nam je v deželi velikanski, prej skoraj mrtev kapital in naložila ga nam je na visoke obresti.

Kako cepiti in kaliti ameriške kolči?

(Konec.)

Če nastopi za časa sajenja cepljenih kolči slabo vreme in ne moremo cepljenke pravočasno zagrebsti, deti jih moramo s zabojem vred na svetlo, sicer lahko tudi na prosto, vendar v tak kraj, kjer se ni bati prevelikega mraza. V svetlem prostoru mladje na trtali ozeleni, v temnem pobledi. Čim bi prišlo blede mladje na sonce, ga to koj opari. Če smo prisiljeni zasajati trte z bledim mladjem in ne moremo tega s zemljo popolnoma zagrnuti, pripopočam, da se mu napravi s smrečjim ali brinjevim vejevjem nekoliko senca, da se ga vbrani na ta način ostrim solčnim žarkom. Če pa le mogoče presajajmo trte iz zaboja, ko so pognale za 1 do 2 cm dolg popek.

Če nastane po sajenju suša, pomagati moramo mladim trtam s zalivanjem, da dobé dovolj vlage, ki je za razvoj kambija, kakor že prej omenjeno, neobhodno potrebna. Navadno zadostuje, če zalijemo trte enkrat, a takrat dovoljno. Kedar zalivamo, paziti je, da se ne spere zemlja z grebenov v jarek. Zato je polivati bolj po jarku. Zemlja v grebenih potegne sama vlago iz spodnje plasti v sé. Velike vrednosti je ona trtnica, ki ima v bližini potok, kateri se dá uporabljati za namakanje.

Po dežju in tudi po zalivanju napravi se rada na površini zemlje skorja, ki ne pusti mladim pogankom iz zemlje. To skorjo je treba z motiko rušiti a pri tem paziti, da se trt ne pokvari. Če se s tem delom odkrije kak rumen trtni pogank, zagrnuti ga je pazno z rahlo zemljo.

Poleti je treba skrbeti, da bo trtnica vedno čista. Čim večkrat jo plevemo, tem boljše bo. Trtam jako dobro služi, če obenem zemljo pri vrhu tudi nekoliko zrahljamo.

Ko poženejo trte 2 do 3 liste, treba jih je škropiti z raztopino modre galice in vapna. To delo ponavljati je do konca meseca septembra vsakih 8 dni. Mladim trtam ne škoduje namreč nič bolj, kakor strupena rosa. Če zabodemo poleg trt vejevje, ob katero se trtno mladje vspne od tal, ni treba škropiti tako pogostoma, ker ne trpe take trte toliko od peronospore. Če se nahaja trtnica v griču, osobito v vshodni legi se tudi lahko bolj poredkoma škropi kakor v nižavah. Ker se škropljenje v trtnici ponavlja, navadno zadostuje $\frac{1}{2}$ odstotna raztopina.

Tudi žveplanje se ne bi smelo v trtnici opustiti. Res je, da nimajo mlade trte grozdja, toda bolezen oidium ali plesnoba ne napada samo grozdja, kakor menijo nekateri, marveč tudi listje in mladje, osobito če je to nežno. Večkrat sem že videl da je ta bolezen skoraj vničila mlade trte. Dvakratno žveplanje v trtnici navadno zadostuje.

Da ne napravi cepič korenin in da se cepljeno mesto privadi zraku, treba je zemljo okoli trt pravočasno razgrniti. To se vrši navadno meseca julija, ko je začela trta bolj močno rasti. Še boljše je razgrebsti zemljo, ki se nahaja okoli trte v dveh presledkih in sicer najprej na severni strani in za kake dva, tri tedne na južni strani. S tem privadimo cepljeno mesto bolj počasi na zrak. Pri tem delu je korenine na cepiču odstraniti.

Zimsko cepljenje kolči in poznejše umetno poganjanje daje navadno jako dobre uspehe. V dobrem slučaju dobimo od 100 kolči tudi 90 popolnih cepljenk. Seveda je uspeh jako različen in odvisi v prvi vsti od tega, kako se je cepilo, kako se s cepljenkami ravnalo, od zemlje v trtnici in mnogokrat tudi od vremena. Mrzla spomlad vpliva na cepljenke slabo. Niso pa vse trte, ki rastejo v trtnici, tudi dobre. Mnogo jih je, ki sicer poganjajo, toda ako si ogledamo bolj natanko spojno mesto med cepičem in podlago, vidimo, da se nista ta ob celi prerezi zarastla. Če pride v odprto rano voda, začne trta lahko gniti in delo s zasajanjem in oskrbovanjem take trte je bilo brezuspešno.

Zato priporočam, da se vselej prepričaš, predno zasajaš cepljenke v vinograd, ali se je spojno mesto popolnoma zacelilo. Če trto nekoliko oviješ in se je cepič odvalil od podlage, ni nobene škode. Boljše je sedaj v roki nego potem v vinogradu!

Št.

Kmetova opravila meseca aprila.

Spomlad je tu! Sadno drevje osulo se je z belim, blestečim cvetjem in travnik, polje in gozd pogrnili so se s prijetnim zelenjem. Pač lepo je sedaj na deželi! Da, lepo, če bi ne preganjale nas kmetovalce nove skrbi. Toda strah nas prešine, ko se ozremo na naše visoke gore, ki se še vedno blesté,

v beli snežni odeji. Saj pouzroča šestokrat ravno ta odeja pomladanske mrazove, ki nam odnesejo lakko v eni sami noči vse naše upanje. Da bi toraj le kmalu skopnela ta snežna odeja!

Gotovo ni meseca, v katerem ima kmetovalec toliko opravila, kakor ga ima sedaj. Vse ga kliče, najbolj pa polje.

Na domu opravljali bomo zato samo najbolj potrebna dela. Osobito ne smemo zanemarjati živine. Proti koncu meseca začnemo krmiti s zeleno pičo. Prehod od suhe piče na zeleno se ne sme vršiti prenaglo, da žival ne oboli. Najboljše mešati je obe krmili tako, da se suha klaja vedno bolj nadomešča s zeleno. Kdor goni živino na pašo, pasti jo sme tu od početka samo malo časa. Pred pašo krmi naj se živino s suho pičo. Hleve, kleti in druge shrambe je tudi v tem mesecu večkrat zračiti. Vino pretoči v drugič! Pričenja se zidarsko delo!

Na polju: Radi mrzle zime in deževnega marca zaostalo je letos tu mnogo dela. Zato se večina opravil prejšnjega meseca nadaljuje. Glavna opravila so: Sajenje krompirja, setev turšice, živinske pese, fižola, detelje, buče, boba itd. Turšico in peso sej kakor krompir v vrsto, da ju boš lahko z živino okopaval in osipaval. Tudi turščino seme operi, predno ga seješ, v 2—3% raztopini modre galice, ki zamori škodljivo bolezen smetljaj. Če je v žitu mnogo plevela, čisti ga! Najboljše umetno gnojilo za žito je čilski solniter, kateri se trosi meseca aprila, če mogoče pred pletvijo, po žito. Za 1 ha zadostuje 1 do 2 q solnitra. Rdeča detelja in zimska rž se košita za krmo. Na deteljišču glej, da ni predenice. Če si jo zapazil, zamori jo kakor moreš in znaš.

V vinogradu: Rigolanje se dokončuje. Tudi zasajanje naj se, če le mogoče, izvrši. Kdor ni še obrezal in povezal trt, naj se požuri. Pripravi si kurjavo proti pomladanski slani. Amerikanskim trtam, ki jih misliš požlahtniti meseca maja v zeleno, obiraj nepotrebne poganke. Na eni trti pusti samo dva ali če je trta jako močna največ tri poganke, katere privežeš koj v mladosti na kol, da jih veter ne odlomi. Suho cepljenje trt se nadaljuje.

V sadovnjaku: Kar misliš cepiti, cepi čim prej! Na mladih cepljenih drevescih obiraj divje poganke. Posebno skrbi v sadovnjaku, da se zatrejo različni sadni škodljivci, v prvi vrsti gosenična gnezda, ki se začenjajo sedaj razvijati.

Na vrtu: Da boš imel poleti vedno dovolj zelenjave, sej jo od časa do časa v nove gredice. Osobito salate ne sej vse naenkrat, ampak v kratkih presledkih. Sadi kumare, melone in šparge. Zimske gredice, če jih imaš, odpri v vročih dnevnih urah. Posebno skrbi, da deneš cvetlični vrt v red. Kaj je lepšega, nego s cvetjem obdana hišica!? Cvetlice res ne nosijo posebnega dobička, toda one blažijo srce in čut. Človek, ki goji cvetlice, gotovo ni hudoben.

V gozdu: Sečnja in čiščenje se dovrši. Listje in gozdna trava se čim prej pobereta. Listno drevje zasaditi je vsaj do srede meseca, iglasto pa se lahko zasaja ves mesec. Iz gorovja se plovi les po naraslih potokih. Pokončujejo se razni gozdni škodljivci, zlasti borov in smrekov zalubnik, veliki rilčar in borov prelec.

Zadružništvo.

Kdor je preslab in ne more sam izvesti kake stvari, pokliče si koga drugega v pomoč. Če sta premalo dva, poiščeta si tretjega, četrtega itd. S tem je nastala zadruga. Pogodbo, ki jo sklenejo zadružniki med sabo, bodisi gledé dolžnosti ali pravic, imenujemo navadno zadružna pravila. Ker se družijo večinoma ljudje, ki imajo enake interese, zato imamo jako različne zadruge. Obrtniki družijo se n. pr. v mizarske, zidarske, čevljarske zadruge, trgovci v trgovske, kmetje v kmetske. Nas zanimajo najbolj zadnje zadruge, zato se bomo o njih v našem listu večkrat bavili.

Tam, kjer je kmetijstvo najbolj napredovalo, razvito je tudi kmetsko zadružništvo najbolj. To vidimo osobito na Nemškem. Pri nas nismo, žali Bog, v zadružništvu še daleč. Kriva je temu večinoma naša nerazsodnost za skupno delovanje, jako mnogo tudi žalostna slovenska politika, katera izkorišča tudi kmetsko zadružništvo v različne svrhe, ki pa niti oddaleč ne koristijo kmetijstvu. Mnogo zadrug vstanovilo se je pri nas bolj iz političnih namenov, nego radi potrebe. Se vé, da take zadruge ne

vspevajo in delajo nekak strah tudi tam, kjer bi bila zadruga na mestu. Takega zadružništva ne odobravamo. Zato bomo po naši moči delovali na to, da se kmetijsko zadružništvo — o drugem ni nam nič mari — čim prej izloči od politike. Če je kje sloga potrebna, mislimo, da je potrebna v prvi vrsti tu, ko se gré za pomoč trpinu kmetu.

Št.

Zadružna ideja. V prvi številki tega lista je obljubil naš urednik, da se hoče med drugim ozirati tudi na zadružništvo. In kako bi ne? Saj je zadružništvo danes pereča panoga v gospodarskem življenju našega kmetovalca. Poglejmo le pri nas doma, kako je, ne da bi nam treba hoditi v tujino po izgledu. Kmetu se godi slabo, prevarile so ga mnoge slabe letine, spravila ga je na rob propada trtna uš, zalezal je v dolgove, od katerih mora plačevati pri privatnikih visoke obresti z pritikinami v pridelkih vred; usmiljenja nima ž njim nihče drugi, kakor oni, ki je njemu enak. Koga naj naprosi toraj pomoči? Ali tujca, ki ne vidi ure, da ga spravi na cesto, ali gospoda, ki ne more nikoli pojmiti dovolj njegovih krvavih potreb? Kaj mu ostane torej kakor, da se združi s sebi enakimi, s kmeti, in tako skuša si vsaj olajšati neprilicne gospodarske razmere.

Povsod, kjer so kmetje bolj napredovali, vidimo samopomočne zadruge. Tudi na Slovenskem jih je že lepo število in tudi naša dežela ne zaostaja za drugimi. Če se smejo družiti veliki trgovci in kapitalisti, zakaj bi se ne smel tudi kmet? Čim več zadrug, tem več gospodarskega razumevanja, tem več gospodarske samostojnosti. Seveda je treba pri ustanavljanju zadrug paziti na to, da imajo zadostne življenske pogoje, da imajo zadosten delokrog, poštene in delavne ljudi za vodstvo ter da se resnično držijo zadružniške misli in zadružniških smotrov.

Kmetijstvo potrebuje zadružniške ideje, da se reši pretečega gospodarskega pogina. Izgledi drugih dežel nas učijo, da je zadružništvo res koristno, zato pustimo na strani malenkostne prepire in poprimimo se dela.

Sedaj je doba občnih zborov. — Prosimo nujno vse zadruge na Primorskem, da nam dostavijo poročila in računске sklepe o delovanju v preteklem letu. Poročati hočemo o njih pod tem zaglavjem.

Goriška zveza gospodarskih zadrug in društev v Gorici je razposlala v minolem mesecu okrožnico do zadrug na Goriškem, s katero jih vabi k pristopu. „Goriška zveza“ je dosegla pregledovalno pravico in zadobila izdatno podporo c. kr. kmetijskega ministerstva.

Na vsak način potrebujemo tudi Slovenci na Goriškem nekako središče vseh zadrug, kakor jih imajo v drugih deželah in tudi naši sosedge Lahi. Osobito kmetijske posojilnice, s katerimi se ta zveza najbolj bavi, merajo imeti zaslonbo. Če pristopijo te „Goriški zvezi“, se stroški za revizijo, kakoršna se po zakonu zahteva, mnogo zmanjšajo nego, če zahtevajo vladno revizijo.

Zveza se peča tudi z nakupom modre galice in žvepla in sicer se smejo naročiti na to blago samo društveniki onih zadrug, ki so pristopile zvezi.

P.

GOSPODARSKE DROBTINICE.

Konzulent za živinorejo v c. kr. kmetijskem ministerstvu **g. Gierth** pregledoval je pretekle dni v spremstvu c. kr. kmetijskega nadzornika **g. T. Frühaufa** živino raznih krajev naše dežele in Istre. Bil je v koperskem, motovunskem in bužetskem okraju, v naših Lahih, tržaški okolici po Krasu, Vipavskem, v Brdih in v naših Gorah. Na Krasu si je ogledal semenj v Divači, več hlevov v Povirju, Sežani, Tomaju, Skopem, Koprivi, Kobdilju in Komnu, na Vipavskem v Rihembergu, v Kamnjah, Černičah in Šempasu, v soški dolini v Kanalu, Ročinju, Volčah, Tolminu, Polubinu, Zatominu na Livku, v Iderskem itd. V Brdih je bil v Št. Ferjanu, Kojskem, Šmartnem, Kozani in v Vipolžah. O svojem potovanju bo poročal. Za danes ač omenimo, da se nahaja naša živinoreja po njegovem mnenju še na jako nizki stopinji. Osobito na Krasu, po Vipavskem, v Brdih in na Kanalskem treba še mnogo dela, predno bomo imeli od vpeljaue živinske pasme vsaj nekoliko uspeha. Žal so se delili biki tod zadnjikrat pred 5½ leti, kar seveda jako neugodno vpliva na našo živinorejo.

Kar se je napravilo prej z dragimi novci, vse se je sedaj pokvarilo. Povsod pomanjkuje dobrih bikov. V Tomaju pride okoli 700 krav na enega samca, kar je pač gorostasno. Navadno se računani samo 80 do 150 krav. Jako dobro napredujejo v živinoreji naši Lahji in kolikortoliko tudi gorski posestniki. Seveda se nahaja tudi tod še mnogo slabega.

Gornja gospoda spremljevali so tudi potov. učitelj kmetijstva ter odposlanci deželnega odbora in sicer po Krasu in Vipavskem gg. veleposestnik v Kobdilju I Fabijani in komenski notar dr. Ig. Kotnik, v Gorah in po Brdih veleposestnik v Št. Mavru g. I. Fonzari.

Kmetijski pouk. — Kmetijski potovalni učitelj A. Štrekelj predaval bode v nedeljo dné 9. t. m. po blagoslovu (okoli 3. pop.) v Kožbani o vzgoji ameriških vinogradov. — V onih občinah, kjer bi imeli radi kmetijski pouk, naznani naj županstvo, društvo ali kedo drugi željo gornjemu učitelju in vstregel bo vedno rad. Če mogoče naznani naj se mu obenem tudi predmet, o katerem naj govori. Po predavanju dajal bode vselej pojasnila na različna vprašanja, ki jih lahko vsakdo stavi iz vseh kmetijskih panog. Delokrog gornjega potovalnega učitelja se razteza na goriški (izven čepovansko planoto) in sežauski okraj, tržaško okolico in na slov. občine v gradiščanskem okraju. Slovenski istrski kmetovalci obračajo naj se v tem oziru na kmet. potov. učitelja Iv. Sancin v Buzetu. Mesto kmet. potovalnega učitelja v Tolminu je sedaj prazno.

Vinska pokušnja v Dornbergu. — Kakor slišimo namerava prirediti vinarsko društvo v Dornbergu prvo nedeljo maja vinsko pokušnjo.

V nove ameriške vinograde ne sadite nobenih rastlin! — Naši vinogradniki grešé v tem oziru jako mnogo. Novi trtni nasadi so dostikrat bolj podobni njivi nego vinogradu. Nekateri mislijo, da ima turšica, pesa, krompir itd. samo kratke korenine in da ne škodijo mladi trti. To ni res. Turšica in tudi druge rastline poženejo celo nad 1 m daleč korenine, ki kradejo trti redilne snovi. Tudi s senco ji škodujejo. Ker ima trta prvo in drugo leto le malo razvite korenine, ki se nahajajo bolj pri vrhu, ji te rastline mnogo bolj škodujejo nego potem, ko požene trta korenine v globočino. Skušnje učijo, da izgubi on, ki je za-

sadil prvo leto turšico ali kaj podobnega v vinograd, najmanj eno trgatev. Večinoma se s takim ravnanjem tudi trte močno pokvarijo.

Da se kolči ali reznice bolj gotovo primejo, deni jih, predno jih zasajaš 3 do 4 dni v vodo. Ko zasajaš, sadi samo one reznice, ki so pričele nekoliko poganjati, ker so te gotovo sveže. Kedar sadiš kolči, ni potrebno napravljati s kopačo posebnih jam, marveč zadostuje, če napraviš s kolom primerno globoko luknjo, v katero porineš kolč. Luknjo moraš zagrniti z drobno zemljo. Še boljši je v ta namen cestni zruos. Če trto po sajenju zaliješ si lahko gotov, da se prime. Ako nameravaš požlahtniti trto v zeleno, pride naj goruje oko okoli 10 cm pod navadno površino. Da se pa trta v ti globočini ne vduši, napravi pod njo jamico ali pa jarek, ki se razteza preko cele trtne vrste. Jamica, oziroma jarek morata segati do gornjega očesa.

Po 10 do 20 okoreničenk (bilf) raznih kibrid (od vsake hibride 2—5), ki se sedaj po Francoskem najbolj prrporočajo, dobé brezplačno za poskušnjo oni uaročniki „Primorskega Gospodarja“, ki se osebno zglasijo pri upravništvu tega lista. Po pošti se trte ne pošiljajo. Trte se bodo dajale, dokler jih bo kaj.

„Primorskega Gospodarja“ so še vse številke na razpolago. Če ni toraj še prijel kedo kake številke naj reklamira. Opozarjamo da ni treba posebne znamke, če se zapiše na odprto pismo „Časniška reklamacija“. V pismu se smé povedati samo katere številke kedo ni prijel in svoj naslov.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI.

J. P. v Št. P.: Na sa dnih drevesih se vidijo po deblu in vejah neke rumenkaste lise ali lišaji. Kaj je to? Ali so ti lišaji škodljivi? Če so, kakšno sredstvo naj se rabi, da se jih odpravi. Kako se uniči tudi mah po drevesih?

Odgovor: Lišajeve je več vrst. Na sadnem drevju so najbolj navadni: *Imbricaria physodes*, *I. caperata* in *Evernia prunastri*. Mah in lišaj sta sadnemu drevju škodljiva. Ona sicer ne jemljeta drevesu soka, toda s tem, da zagrneta lubad, zapirata luknjice na deblu in vejah, radi česar ne more drevo dihati. Ona drevo nekako dušita. Veče množine mahu in lišaja so skoraj isto, kakor če bi drevo zakopali v zemljo. Najbolj škodljiva sta mah in lišaj na drevesnih

ranah, ker pridružujeta tu vlažnost, ra li česar začne rana gniti. Jako dobro sredstvo proti mahu in lišaju je vapnena belež, s katero se napadli deli drevesa namažejo. Da se belež drevesa lažej in boljše prime, dobro ji je dati nekoliko svežega (ne kuhanega) mleka, katero se lahko prej tudi posname. Kjer sta se mah in lišaj močno razrastla, morata se prej seveda ostrgati, kar je delati po dežju, ko sta še mokra.

Vinogradniki pozor!

Imam še za oddati več tisoč požlahtnjenih trt za bela vina in divjakovih bilf. — Cene so nizke. Cenik pošiljam prosto. **Josip Cotič** v Verhpolji pošta Vipava.

Lepega, 3 leta starega, krotkega **bika** unterwaldenskega plemena 333 prodaja **Anton Kofo** v Čepovani. —

Jajca za valenje od pripoznano najboljših jajcarij belih „Leghorn“, črnih „Minorka“ ter velikih belih „Kohinckima“ razpošilja ducat po 4 K **Fr. Leban**, učitelj na Trnovem pri Gorici. 33333333

Ivan Kravos v GORICI, 333333 via Vetturini št. 3, priporoča svojo sedlar sko delavnico.

Anton Jerkič, odlikovani fotograf v Gorici, Gosposka ulica št. 7, se priporoča svojim rojakom.

Verane

„Vinarske in vrtnarske liste“ dobi brezplačno, kdor prijavi vsaj 10 plačujočih naročnikov na „Prim. Gospodarja“. 333333

Ivan Bednarik v GORICI, 3333 via Vetturini 3, priporoča svojo **knjigoveznico**.

Okoli 100 bušpanovih 50 cm visokih grimov ima na prodaj po nizki ceni **Franč Ličen**, Preserje št. 221 p. Rihenberg.

Gospodarski zavod „Naš Venkov“ v Hranicah na Moravskem vam pošlje:
Velar n, prašek, ki vniči v 3 dneh ves plevel v žitu, zavitek 5 kg z navodilom k rabi za 4 K. — **Cepilni vosek** izvrstne kakovosti za 60 vin, in za 1 K. — **Kroglice**, katerih 2 do 4 vtolažijo v živali drisko, v škatlci, dovolj za mnogo časa, za 1 K. — **Vodni barometer** za 2 K 60 vin. — **Ročni sejalni stroj** za 20 K.
 Naročujte pri bratskem zavodu na Moravskem.

Vinogradniki pozor!

Na prodaj imam za letošnjo spom'ad več tisoč sortiranih, na suho cepljenih trt in sicer: 10.000 silvan'a (zelenčiča) 12.000 laškega rizlinga, 5000 rulandeca, 2000 belega burgundca, 1000 nemškega rizlinga, 2000 moslovine (šipona). Vse so cepljene na riparijo portalis. Imam tudi 20.000 okoreničenih divjakov riparije portalis. Cena cepljenim trtam I. vrste je 140 kron, divjakom 16 kron za tisoč. Vse trte so dobro zaraščene in lepo okoreničene. Prodaja jih, dokler sega zaloga,

Janez Šegula v Hlaponcih,
 pošta Juršenci pri Ptuj (Štajersko). 33

Globe Mlekarske naprave

kakor tudi vse stroje in priprave za pre a anje
mleka, napravo masla, si a itd. zalaga v
najboljših izdelkih

Društvo Globe - Separator

DUNA J XVI/2, Neymyergasse št. 17.

Zahtevajo naj se ceniki. 000

Zastopniki se iščejo povsod.

INŽENJER ŽIVIC priporoča:

Svoj izkušeni železni plug s kolesci za oranje na polju, pri
brajdah in drevju, za pletev, osipanje, izrivanje itd. samo-
vodilen, priprost lahek in cen.

Svoje dobro znane škropilnice proti peronospori in svoje
neprenehoma delujoče vinske stiskalnice.

Tudi vsakovrstni stroji za kmetijstvo in industrijo, posebno
sesalke (pumpe) za vsako rabo, potem cevi se dobivajo pri tvrdki

ŽIVIC I DR., TRST Trgovinska ulica 2.

♦ ♦ ♦ ♦ SVOJIM K SVOJIM! ♦ ♦ ♦ ♦

J. DRUFOVKA -- GORICA

GLAVNA ZALOGA: Gosposka ulica št. 3. MMMM

PODRUŽNICI: Gorica Raštelj št. 3 in Sežana.

Odlikovana tvornica nadplato, tovarna usnja na
paro, velika zaloga domačega in inozemskega usnja
ter vseh potrebščin za črevljarje, usnje za sed-
larje, knjigoveze in tapetarje. Glavna zaloga
leščila v korist družbi sv. Cirila in Metoda.

Ustanovl. l. 1866. Telefon šte. 62.

Ceniki na zahtevo
zastonj in franko.

Najboljše stiskalnice za vino

Stiskalnica za vino.

in **OLJKE** so naše stiskalnice „**HERKUL**“

najnovjšega in najboljšega sestava z dvojnimi in nepretrganimi pritiskalnici; zagamčeno najboljšo delovanje, ki prekaša vse druge stiskalnice; hidravlična stiskalnica, najboljša **avtomatične patentovane škropilnice „SYPHONIA“** od sebe, ne da bi jih bilo treba goniti. Plugji, mlinci za grozdje, sadje in oljke. Rokalnice za grozdje, Vinogradski plugji. Sušilnice za sadje in druge vegetalne, življenjske in mineralne pridelke. Stiskalnice za seno, slama liti na roke Mlatilnice za žito, čistilnice, ročetsalnice. Slamozornice, ročni mlinci za žito v razni velikosti in vsi drugi stroji za poljedelstvo. I-daljuje in prodaja z jamstvom kot posebnost najnoveje, izborne izdelane, kot najboljše pripravane in odlikovane sestavi

Ph. Mayfart & Co

tovarna za poljedelske in vinske stroje **na DUNAJU**,
II. Taburstrasse št. 71.

Automat. škropilnica.

Udlikovani v vseh državah sveta z nad 500 statimi in srebrnimi kolajnami.
Cenik s podobami in množična pohvalna pisma. — Razprodajalci
in zastopniki se iščejo povsodi, kjer se nisimo zastopani.

Goriška zveza gospodarskih zadrug in društev v Gorici

vabi člane „Centralne posojilnice“ v Gorici in drugih posojilnic po deželi, ki so pridružene tej zvezi, da se naročijo na **modro galico** angleško, ^{95/99} in na **žveplo**, Ventilato Trezza. Naročila se sprejmejo le za toliko blaga, kolikor je naročenega.

Poleg tega posreduje tudi pri nakupu drugih kmetijskih potrebščin, kakor umetnih gnojil, poljedelskih strojev i. t. d.

Pisarna: ulica Vetturini št 9.

Grozdne stiskalnice z diferencialno pripravo za pritisk, M M M M

Škropilnice proti strupeni rosi, M M M M

Žveplalnike, Stiskalnice za olje, kakor tudi vse druge kmetijske stroje prodaja po tvorničnih cenah

IG. HELLER na Dunaju

II. Praterstrasse 49

— Ceniki brezplačno in prosto poštno.

Pristni

Alfa-Laval

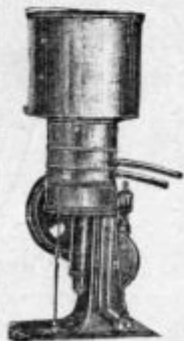
so gledé trajnosti,
zmožnosti in čistega
posnemanja

posnemalniki

NEDOSEŽNI.

Nad pol milijona posnemalnikov v rabi in z nad 600
prvih nagrad odlikovani.

Ceniki brezplačno in prosto poštnine.

Akejskã družba

ALFA SEPARATOR

Praga * Dunaj * Gradec

Tvornica najboljših mlekarških
strojev in priprav.

Zastopniki se povsod iščejo. *

== Herkules cepljene trte ==

ima na razpolago oskibništvo G. Hildebrand-a, v Radencih (Bad Radein) Štajersko. Odda se 300.000 cepljenk le I. razreda mnogovrstnih in najboljših vrst. Cepljene na riparijo port. in rupestris mo.º. Cena po dogovoru. Vzorci in pojasnila na zahtevanje.

En mi ijou reznic in korenjakov (bilf) riparije port. in rup. mont. -- Tudi cepike najfinejših letujih vrst.

SAUNIG & DEKLEVA

v Gorici, magistratna ulica št. 1.

Največja zaloga šivalnih strojev, tudi za vezanje (rekamiranje), dvo-koles, slamoreznic in mlečnih posnemalnikov (centrifug). *

Prodaja se tudi proti plačevanju na obroke!

Denar prihrani

kdor kupi izgotovljeno pohištvo pri

ANTON BREŠČAK

Gorica, Gosposka ulica št. 14

kateri ima v zalogi najboljšo **pohištva** kateri izbere **pohištva vseh slogov**, za vsaki stan, priprostega in najfinejšega izdelka. Različno pohištvo iz železa, podobe na šipe in platno, ogledala, žime in platno.

Lastna delavnica za tapecirano pohištvo.

Cene brez konkurence.

Daje se tudi na obroke.

Priporočljivo seme prodaja Alojz Korsika

v Ljubljani,

odlikovana semenska trgovina, edina na Kranjskem strokovno vrejena; največja zaloga semen vseh kranjskih rastlin kot detelje, trave, pese, korenja, repe itd. Ima tudi vsa zeleđnjadna in evetlična semena prava in pristna, za katerih kakovost jamči, kakor tudi več drugih predmetov. -- Ceniki za leto 1905. se dobé brezplačno.

Z odličnim spoštovanjem se priporoča

Alojz Korsika.